

Дещо про українські видання
в Буковині

Предплата
ПЛАТНА В ЧЕРНІВЦЯХ
вносить:
на цілий рік 5 р. — кр.
" пів року 2 " 50 "
" чверть року 1 " 25 "
для заграниці 5 рублів або
12 франків
Поодинокі числа по 12 кр.
в книгарні Г. Пардінського
в Чернівцях, ринок ч. 10 і
в бюрі газет Л. Горвица,
ул. головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Редакция і Адміністрація „Буковини“ находить ся в Чернівцях (улиця Петровича, ч. 2.), куда всі дописи адресувати належить. — Бюро редакції отворене щодня від 6.—8. години вечером.
Оповідання і прилоги обчислюють ся по найдешевших цінах.

Ще кілька слів правди дотеперішньої політично-суспільної ситуації на Буковині.

Дуже важну а тому і неменше тяжку задачу сновине політична праса, коли вона не продана самолюбним пілям неситих одиниць, не воює виключно в їх користь підступною блягою, але в повнім почуттю свого високого обовязку служить вірно загально-людским засадам, боре ся сьміло і чесно за розвій справедливих правдиво-людских порядків, поборює сьміло і рішучо дикую самоволю, звирячу захланність, підступне фарісейство, мізерне рабство, віроломство і всяку прочу нечесть.

Така чесна політична праса має вже в теперішніх часах велику перворядну силу; з нею мусять ся числити і впливові мужи державні і великі маїнати і найвищі постепати, з нею мусять ся числити навіть і самати.

І наша часопись поставила собі за задачу, служити вірно загально-людским ідеалам, служити безкористо для побіди правди і волі, служити в першій лінії для добра нашого всіма опуслідженого руского народу.

Помимо найтяжких політичних і суспільно-народних обставин не спроневірили ся ми ніколи сій нашій сьвятій задачі, не ходили ми ніколи підступно манівцями, не піддержували ми ніколи політику тиранів або слабодухів, противно ми пиятували все і всюда сьміло і рішучо всяку захланну, а для загалу вельми шкідливу самоволю, всякий негідний підступ, всяку руйнуючу роботу, всяке мізерне рабство, всяку огидну а

для чесних людей обридливу підлість, не зважаючи при тім цілком на те, чи сї слова правди діткнуться чужих чи своїх патентованих людей.

Так і в посліднім числі мусїли ми з правдивим болем серця піддати під суд нашого загалу негідний поступок наших людей, що нанїс нашій загально-народній справі може на довгий час вельми діткливу шкоду.

По довгих, тяжких, ба навіть мозольних заходах наших щирих патріотів удало ся на конець переломити в нашім краю пановане ворожої нам кліки, а до сих заходів наших щирих патріотів подали свою помічну руку всі люди доброї волі, і здавало ся, що може вже раз запанують в нашім краю більше справедливі порядки. А до того була тепер найдогіднійша хвиля. Русини в наслідок нових виборів мали в руках цілу ситуацію, бо против 13 голосів волоских олігархів станули 12 взглядно 13 голосів сполучених Німців і Вірмено-Поляків. Коли одже 4 голоси руских послів були би ся як один муж привлучили до Німців і Вірмено-Поляків, до того рускі послы були обовязані, бо вони всі разом з д. Воляном і Тимінським підписали пропамятне письмо до центрального правительства з жаданем, щоби в склад нового видїлу краевого ввійшли члени всіх штирох фракцій; тогди було би раз на завжди переломлене пановане волоских самозванців.

І щось стало ся? Коли Німці і Вірмено-Поляки тримають всі разом і помимо заходів не найшов ся між ними ані один зрадник, мусїло на ганьбу Руси доконче між Русинами найти ся аж двох таких виродних синів, що для власного самолюбства в своїй сліпоті зрадили загально добру справу.

Д. др. Василь Волян признав ся принаймні прилюдно, що не посїдає тільки моральної сили, щоби міг вірно служити для загального добра, що у него більше значить прозьба жєни і натиск „президентів“, як добро загально-народної справи. Д. Тимінський не сказав ще до тепер сего прилюдно, але всякий умний і совістний патріот мусить признати, що і его сї самі причини повели разом з его союзником др. Воляном в одну і ту саму пропасть.

Годї, щоби сї оба панове могли щось путнього подати на свою оборону, бо вже-ж знають всі добре, що оба сї панове горлали в руских кругах до послідного часу проти Господарки румунїзаторів-олїгархів, а в послідних часах не зайшло нічо такого, щоби могло змінити сї їх погляди.

На кождий спосіб доказали тим сї оба панове свою цілковиту нездібність і незрілість до послованя; а коли вони мають ще бодай слабу іскру мужескої чєсти і крихту не зганїренованого серця, то можна сподівати ся, що вже в найкоротшим часі відсунуть ся від публичного життя і зложать свої мандати.

Сего вимагає чєсть руского імени, сего вимагає добро нашої загальної народної справи, а ми в сїм сьвято переконані, що всі умні і совістні патріоти признають нам в сїм взгляді повну правду.

Але на кождий спосіб не будуть сї оба панове довго тріумфувати, що удала ся їм підступна штучка, бо ще не вимерли на Буковині люди чесні і доброї волі, що не дозволять видати загальне добро на поживу неситих самолюбів.

Дещо про українські видання.

Кожному відомо, в якому становищу стоїть тепер українсько-руска література на Україні російській. Нам не дозволяють зовсім друкувати нічого наукового та ніяких перекладів. Можна друкувати тільки твори красної словесности. Одже й тут знов зулїнка: історичну поезію заборонено. Правда, дозволяють друкувати історичні поеми Шевченкові, але нічого більш.

Одже зістаєть ся дуже маленький клаточок літератури, який ще нам дозволено. Але-ж не радїйте і з сего, бо й его надріжуть. Річ в тім, що не дозволяють друкувати творів, де описуєть ся інтелїгенція. Так н. пр. оповідання покійного офіцера Зівківського „Моншер козаче“, що він ще за життя подав до цензури, заборонено, бо... офіцери (там описано офіцерів) не балакають би то по українському...

Зістають ся таким побитом твори красної словесности не перекладні, не історичні і тільки з народного життя. Здаєть ся, що тут уже нічого не однімеш, бо ні від чого віднімати.

Помилаетесь, бо забороняти можна твори і сего видїлу.

За що забороняти? Хиба в них є що недоволене?

Ні! українські автори вже так привичаїли ся до російської цензури, що не дозволяють собі і десятої частини тої сміливости, яку мають письменники московські, бо знають добре, що що можна казати в Росії Москалеві, того не має права казати своєю мовою Українець. Так за що-ш забороняти?

За те, що ті твори писано по українському.

Можна сказати, що се не логічно, бо коли дозволяти в книжках (хоч і в небагатьох) українсько-руску мову, то не можна забороняти книжку за те, що в нїй є та мова. Еге, се правда, але на се треба зауважити, що логіка в Росії офіціально не санкціонована і через те єсть річею російским цензорам не обовязковою.

Все-ж факт такий надзвичайний, ще не йметь ся єму віри. Одже доводів, що кажемо правду, ми можемо навести скільки схочете, і кожен українсько-руский письменник знає їх. Візьмемо два-три, які перші згадають ся.

В „Южнорусских нар. сказках“ И. Рудченка (I. 1) р. 1869 надруковано народну казку „Відний вовк“. Виходить, що в нїй не було нічого нецензурного. І справді, ми бачимо, що р. 1885 вона виходить нарізною книжечкою у Харькові. Але-ж р. 1899 цензор викидає єї з

збірника „Казки і оповідання“, виданого р. 1890 у Кїєві.

Кільки разів цензура дозволяє московским видавцям збірник українсько-руских пісень („Молодий чумак“, „Кобзарь“, „Співака“, „Кобзарь Грицько“ та інші) — збірники складені погано, видруковані з помилками і т. п. Так саме вона дозволяє збірник народних пісень д. Александрову під заголовком „Народний пісенник“ (видано у Харькові). Але вона забороняє складені з тих самих пісень, але краще, ніж московські, редактовані і більші, ніж у д. Александрова збірники „Пісні“ (1889) та „Лїрник“ 1887.

В згаданому збірникові Рудченковому є казка „Яйце райце“. Яко цілком цензуру єї дозволено надрукувати в збірнику „Дітські пісні, казки й загадки“ (К. 1876). Але-ж р. 1888 єї заборонено в нарізній книжці. За те р. 1891 єї дозволено саме такою нарізною книжечкою.

В книжці В. Чайченка „Під сільською стріхою“ (К. 1886) надруковано оповідання: Екзамєн, Без хлїба та Сестриця Галля. В харьківському альманасі „Складка“ (1887) надруковано В. Чайченка-ж оповідання „Одна, зовсім одна“. Року 1886 післано було до цензури збірник з 9 оповідань В. Чайченка в двох частинах. Там були згадані чотири оповідання,

Наші щирі патріоти і всі другі люди доброї волі не устануть бороти ся против злоби, в кінці і наш ще темний сільський люд прозрить і пізнасть ся на фарбованих лисах, а і центральне правительство не зможе довго терпіти на шкоду держави і краю теперішній нелад і безпорядки, які спровадило самолюбне пановане румунізаторів-олігархів, а так мусить скоро рунути дряхлий будинок, котрого розвалини задавлять майстрів-олігархів і їх теперішних союзників, повисше названих Русинів-зрадників.

Перегляд політичний.

Цісар вернувши з угорських маневрів в околиці Пятицерков перебував в Шенбруні і у Відні, де задержав ся до 20. с. м. Відтак поїхав до Геделе, де того самого дня мала приїхати з Швайцарії також цісарева. В Геделе цісар мав лишити ся до 24. с. м., а 25. відїде знов до Відня, де дня 26. вижидають приїзду саского короля і кн. Леопольда баварського. Гості поїдуть разом з цісарем на 10 днів до Стірії на лови.

Урядові днівники оголошують цісарске письмо до міністра справ заграничних г-р. Кальнокого, відтак до обох президентів міністерств, г-р. Тафтога і г-р. Сана-рїя, котре спільні делегації скликає до Будапешту на день 1. жовтня.

Грецький король Юрій приїхав до Відня відвідати австрійського цісаря. Оба монархи зложили взаїмно собі візити, котрі тревали довго і мали характер дуже сердечний. Грецький король відїхав відтак до Гмунден.

Розійшли ся поголоски, хоч розуміє ся, дуже непевні, що російський цар Александр III. зїде ся в царстві польським з австрійським цісарем і власне з тої причини тепер царска родина приїхала до Івангороду. Після послїдних вістей „Pol. Corr.“ поверне з царства польскогв просто до атчини, а не поїде, як було уложено на Кавказ, до свого недужого сина Юрія.

В недїлю припадали іменини російського царя. В замку в Шенбруні цісар підчас торжественного обїду підніс тоаст в честь царя Росії. На обїді був також репрезентант російської амбасадї кн. Кантакузене.

Знаний молодоческий посол Айм здавав справу своїм виборцям з нинїшньої ситуації політичної. Він відкрив в своїй промові, що чеські послї ще не на завїжди зрєкли ся пасивної політики, але на сю дорогу пустять ся аж в скрайній нужді. З введенем такої політики мусїв би наступити елементарний рух чеського народу,

відмова податку грошній і крові та зречене ся з якоїсь частї автономїї. О димісії Пражака молодоческий посол має свою окрему гадку, а іменно, що Німці его виперли з кабінету так само, як Дунаевського. Для чеського народу се не велика шкода, бо і так се не може зрівноважити ся з тим, що ліберальна партія Німців дістала свого спеціального міністра г-р. Кінбурга. З тої причини зреставроване чеського міністерства не можна так уважати за концесію для Чехів.

Загальну увагу звернула на себе стаття оголошена в Berliner Tagblatt-ї, в котрій порушує ся справа німецької військової реформи і заразом порівнує ся сила обох держав союзних Німеччинї і Австрії, та приїті на себе зобовязани, з якими військами одна держава, а з якими друга має виступити на поле борби. Берлінський днівник підносить закїд против Австрії, що єї сила оружна не стоїть в ніякім відїшеню до числа населеня і єї політичної задачі, і що в порівнаню Німеччина і Італія поносять далеко більші жертви. Австрія повинна би збільшити свою армію що найменше о пів мільона, бо Німеччинї приходить дуже трудно мимо приязни вирівняти різницю сил боєвих в обох державах.

В Парижі розійшла ся поголоска, що Росія і Франція постановили заключити якусь конвенцію мілітарну, містячу в собі заразом програму військових операцій, котрі обї держави в деяких случаях близше в нїй означених, мають предприняти. Сей здогад тим більше правдоподібний, бо в конференції в Есле-Бен разом з Гірсом і амбасадором Моренгаймом бере участь не лише французький міністер справ заграничних Рїбо, але також міністер війни Фрейсіне, котрий там перебуває вже цілий тиждень і часто конферує з Моренгаймом. Фрейсіне після сеї поголоски має уложити условія конвенції, а Рїбо має їй надати форму дипломатичну. Початком до обосторонних переговорів було внесене ген. Боадерфа в військової місії спеціальної до Росії, де він, взяв участь в маневрах російської армії.

Войськовий орган російський „Руский Инвалид“ оголосив новий пїлн уоруженя твердинь, а при тім також царський указ, постановляючий зложити особну комісію в Петербурзі до уоруженя твердинь в Росії. — Деякі письма російські вивєняють, що Европа небаком буде мусїла заняти ся розвизанем двох важних справ сучасних, а іменно: єгипетської і босанської. — Над заключенем цїлової конвенції з Німеччиною відбула засїдане рада міністрів. Відповідь на квестіонар представлений Німеччиною ухвалено подати аж тогді, коли сей квестіонар точно буде розслїджений.

Російським міністром скарбу на місце Вишнеградського іменовано дотеперішнього начальника міністерства комунікації Віттога.

Дневники шпироко обговорюють діяльність бучшого міністра скарбу і загально вказують на незвичайну его спосібність в тяжких фінансових ситуаціях. На биржах говорили о нїм, розуміє ся жартом, що він винайшов спосіб робити золото, щоби ужити его до санації російського скарбу державного. Пізнійше се змінило ся. В Німеччинї Росія втратила кредит а у Франції для любови свого ідеалістичного союзника не хотїли засипувати ся російськими рублями. В кождім случаю уступає в російській державі чоловік незвичайно спосібний, котрий був в силі вести завзяту борбу фінансову з Бісмарком.

Англійський преміер Гледстон виголосив в Уельсі в місті Карнарвен перед великою масою ліберальних виборців політичну бесїду. Президент міністрів підніс ще раз з великим притиском, що ірландска справа стоїть на першїм пляні его політичної програми а єї остаточне поладжене се найпильїйша справа у внутрішній організації Великої Британії, тим більше, що Ірландія повинна отримати сатїсфакцію за тяжкі довголітні кривди, нанесені їй Англією. Гледстон порушив також церковну справу в Уельсі, де доси, як звїсно, існує ще державна церква, але велика більшість населеня вже до неї не належить. В тім взгядї президент кабінету запевняв учасників зібраня, що хоч жаданої реформи нараз не можна перевести, то уельска провінція, котра при виборах стояла за ліберальними кандидатами, довїз не буде ждати на сповнене своїх бажань. Треба додати, що населене Уельсу жадає крім знесеня державности церкви ще також дальшого розширеня своєї автономїї.

Торжественне святаковане пам'яті Колумба в Генуї закінчило ся великим прийємом, яке французький віце-адмірал Рїнієр в честь короля італійського на двох панцирних велитах корабельних. Оба кораблі були замінені в лавровий і миртовий гай. Щогли і ливви обито рожами і цвітами момаранч. На помостї устроєно шатро з пахучих цвїтїв і на нїм поміщено герб сараєвської династїї. Король з родиною виїшов на французький корабель серед вистрїлів з канон в супроводї міністра Джіолїттога і Сен-Вона. Танці зачались кадрилием королевої, котрий італійска королева танцювала з віце адміралом Рїнієром. В Генуї признають загально, що торжество Колумба ані з артистичного, ані з політичного погляду не могло краще відбути ся, як се дійсно стало ся. Французами Італїянці одушевили ся і повстав намір, щоби в їх честь устроїти народну мавїфестацію.

Що-до відносин між Росією а Сербією, то замїтне се, що ліберали доси не можуть здобути для себе повної ласки російської держави. Митрополит Михайло жалував ся недавно перед кореспондентом „Новостей“ на неохоту Росії до нового міністерства в Сербії. Се перїшує від-

„З згадок про дитячі літа“, „Хата“ (друковано торїк у дозволений цензурою „Зорї“) та інші. Цензор видрав з великого рукопису „З згадок про дитячі літа“ і дозволїв їх, а всі інші, а також і ті, вже ранїйше друковані, оповідання, — заборонїв. За те цензура знов дозволила нарїзною книжкою р. 1888 „Без хлїба“, а р. 1889. „Сестрицю Галю“, а оповідання „Одна, зовсім одна“ не дозволила таки р. 1888 та 1891.

Можна було-б навести таких фактів (за певність їх ручимо ся) і чимало, але й сих, сподїваємо ся, досить, щоб довести, що цензура ту саму книжку раз забороняє, потім дозволяє, тоді знов забороняє — і все се цілком безпідставно, бо в книжках тих ані крихти нема чого недозволеного. А се все саме доводить, що українські твори цензура забороняє не за зміст, а просто за те, що вони українські. Цензура просто хоче вськими способами спинити українську літературу, не давати змоги їй розвивати ся. Се доводить ся й тим, що вона залюбки дозволяє до друку усяких Онопрїєнкїв-Шолкових, Шибитьків, Мірословських-Винникових, Кернерєнкїв та інших молдох. (Ми, мов не спїняємо вашої літератури, але-ж не винні ми, що у вас сама нікчемність пишеть ся). Доводить ся й тим, що цензура умисне псує і той дозволений

„обіцєруский“ рукопис, якими тепер друкують ся у нас книжки: н. пр. вона не дозволяє йотовати і, і коли написано н. пр. йїду, то вона его переробляє на иду; а цензура в Москві дає і просто українське і (свїт) переробляє на ъ (свїтъ), як то і можна бачити на збірниках пісень, у Москві виданих. Навіть саме ім'я Україна, український цензурі хотїло ся би знищити. Принаймні нам самим доводило ся бачити цензуровані рукописи, що в них єї слова були повичїркувані; а одного разу дає в вислові „наша Україна“ цензор вичеркнув слово „наша“, мабуть так думав, що нехай хоч і читають „Україна“, дає не знають, що се їх земля...

Мета всего сего, як ми вже казали — задати українське письменство. Чи досягне-ж цензура сеї мети?

Нї!...

Вона не досягне єї тим, що українське письменство не єсть яка примха, які витїї гулящих людей. Українське письменство зросло органічно на ґрунті найдорожчих національних українських потреб і почувань; українське письменство єсть українському народови саме такою необхідною річчю, як кожній людині — їжа. Можна не давати людині їсти і коли в неї не буде сили

здобути собі їжи, то людина вмере з голоду, але не можна людину примусити не хотїти їсти, не можна людину присилувати не бороти ся за право їсти. І людина бороти меть ся, поки мати ме силу і або поборе, або вмере. Таке саме й ми до загину бороти мемо ся за нашу духовну їжу.

Був час, коли на нас брехано, мов би ми маємо в голові одрвати Україну від російської держави та мдримо про гетьманську булаву. Виступати тепер з такими обвинувачуваннями проти нас — се визначало-б виявляти або цілковиту нахабну безсоромність або смїховинну нерозумність. Ми не маємо ніяких мрій, але за те тим більше панує в нас холодне обміркування і розумна зважливність на всі ті вчинки, які ведуть до того, щоб вибороти нам право мати свою освіту, свою літературу. Правда, чимало ще в нас неладу і лїнївства і чимало доводить ся докоряти за се землякам, але де далї наша сила більшає, наше діло впорядкуєть ся, наші борці звикають до упертої, завзятої борні. І ми тим певнійші в своїй перевазі, що ми не домагаємось нічого нечесного, нечарного і — мало того — навіть нічого незаконного з погляду основних російських законів. (Ми кажемо про основні закони, а не про конфіденціальні і неконфіденціальні накази від урядовців.) Борючись

